

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและระเบียบวิธีการศึกษา

2.1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการอำนวยความสะดวกและการดูแลควบคุม บริหารสินเชื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนการหาแนวทางในการแก้ไขหนี้หากสินเชื่อที่อำนวยความสะดวก ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา การปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำหรับเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ทม พุทธรังค์ (2539) ได้ศึกษาปัญหาการให้สินเชื่อเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดลำปาง พบว่าในช่วงปี 2536 – 2538 ธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่ประสบปัญหาการชำระหนี้คืนของสินเชื่อเกษตรกรเป็นอันดับแรก สาเหตุมาจากเกษตรกรไม่มีระเบียบการใช้เงิน ได้แก่ ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ฟุ่มเฟือย เกิดจากการตกต่ำของราคาสินค้าเกษตรและรองลงมาคือปัญหาการดำเนินงานให้สินเชื่อเกษตรกรตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยนอกจากนั้นยังพบว่าการให้สินเชื่อเน้นหนักในเรื่องหลักประกัน ส่วนปัญหาการระงับตัวของสินเชื่อเกษตรกรเกิดจากการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์เอง ในการหาลูกค้าสินเชื่อเกษตรกรที่มีฐานะดี และเกิดจากสาเหตุในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาให้สินเชื่อของแต่ละธนาคาร

นเรศ สุกัณสีล (2539) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีต่อหนี้จัดชั้นของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้จัดชั้นของธนาคารเกิดจากหนี้ขาดประสพการณ์ และมีความรู้ในการบริหารธุรกิจที่กู้ยืมเงินไปลงทุน ไม่ดีพอจะมีผลกระทบต่อรายได้ที่เป็นผลตอบแทนจากการลงทุน ลูกหนี้ปิดบังข้อมูลที่แท้จริงทำให้ธนาคารไม่สามารถช่วยได้ทันเมื่อเกิดปัญหาต่อธุรกิจ ลูกหนี้มีหนี้สินภายนอกไม่สนใจที่จะชำระหนี้ให้กับธนาคาร ซึ่งถือว่าดอกเบี้ยสูงกว่าหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันพบว่าเกิดการเสื่อมสภาพราคาคงต่ำลง ทำให้จำนวนหนี้กับหลักประกันไม่สมดุลทำให้ลูกหนี้ไม่อยากชำระหนี้

ศรวณี พึ่งผู้นำ (2541) อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณอุปทานสินเชื่อเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์มากที่สุดคือ อัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง รองลงมาคือ ปริมาณเงินฝาก และเงินกู้จากต่างประเทศ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์สินเชื่อมากที่สุดคือ ระดับราคาสินค้า รอง

ลงมาคือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และพบว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เหมาะสมเฉลี่ย 21 ปี จะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เป็นจริงเพียงเล็กน้อยและอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับสินเชื่อเกษตรกรก็ควรจะมีประมาณเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

พิทยา วัฒนะ (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เสียในการเบิกเงินเกินบัญชี พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เสีย คือ รายได้จากการดำเนินธุรกิจ ประสบการณ์ของลูกค้า การใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ความสามารถของลูกค้าไม่ละเอียดพอ นอกจากนี้ยังพบว่า มูลค่าส่งออก ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน ปริมาณสินเชื่อทั้งระบบสามารถอธิบายหนี้มีปัญหา NPL ได้อย่างมีนัยสำคัญ

พนอ จำเริญสุข (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาประนอมหนี้ของลูกค้านี้ จัดชั้นสงสัยจะสูญ ผลการศึกษาพบว่า วงเงินกู้ เงินงวดการผ่อนชำระ วัตถุประสงค์ในการกู้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมาประนอมหนี้ อีกวัตถุประสงค์หนึ่งได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อมาตรการการประนอมหนี้ พบว่าลูกค้ามีความพึงพอใจด้านบริการของพนักงาน ในด้านพนักงานแต่งกายสุภาพ พอใจในสถานที่ประกอบการ ในด้านการตกแต่งภายในเป็นระเบียบเรียบร้อย พึงพอใจในการได้รับความสะดวกรวดเร็วในการบริการ

2.2 แนวคิดทฤษฎี

การอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ มีจุดประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้แก่เกษตรกร เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่างๆ โดยการอำนวยความสะดวกได้ปฏิบัติตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งเป็นนโยบายทางการเงินของรัฐบาลในการช่วยเหลือและสนับสนุนเงินทุนแก่ภาคการเกษตรซึ่งถือเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ให้มีการพัฒนาและเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ

การอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรนั้นมีหลักหรือแนวคิดในการวิเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตลอดจนธนาคารพาณิชย์เองก็สามารถที่จะได้รับชำระหนี้คืนได้อย่างครบถ้วน ซึ่งหากการอำนวยความสะดวกมีปัญหาจะมีวิธีการแก้ไขหนี้ดังกล่าวให้เป็นหนี้ปกติต่อไป ซึ่งหลักและแนวคิดที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการศึกษารังนี้มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 แนวคิดด้านการวิเคราะห์สินเชื่อ

ในการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงินต่างๆ มักจะให้ความสำคัญกับนโยบาย 5'C (ลดาวัลย์ ธนะธนิต, 2530) ทั้งนี้เห็นว่าเป็นนโยบายที่ลดความเสี่ยงในเบื้องต้นนี้ได้มาก ซึ่งนโยบายดังกล่าวประกอบด้วย

1. คุณลักษณะของผู้กู้หรือผู้ขอสินเชื่อ (Characteristic) เป็นการพิจารณาถึงตัวบุคคลหรือทีมงานผู้บริหารของนิติบุคคล ว่า เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม มีเจตนาที่จะชำระหนี้คืนให้กับธนาคาร

2. ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity) เป็นการพิจารณาถึงความสามารถในการหารายได้ของผู้กู้ ความสามารถในการบริหารงาน แผนการดำเนินงานของธุรกิจโดยพิจารณาจากผลประกอบการของผู้กู้ เช่น งบการเงิน ตลอดจน Cash Flow ของกิจการด้วย

3. ทุนของกิจการ (Capital) พิจารณาถึงฐานะการเงินของลูกค้าว่ามีสินทรัพย์ หนี้สินและทุน เป็นอย่างไร มีความมั่นคงมากน้อยขนาดไหน สัดส่วนของการลงทุนกับการขอสินเชื่อ มีความสอดคล้องกันหรือไม่

4. หลักประกัน (Collateral) เป็นหลักทรัพย์ที่มีคุณภาพหรือมีมูลค่าคุ้มหนี้มากน้อยแค่ไหน และหลักทรัพย์ดังกล่าวมีสภาพคล่องอย่างไร เช่น ที่ดิน อาคาร โรงเรือน สิทธิการเช่า หุ่น พันธบัตร เงินฝาก และบุคคลค้ำประกัน

5. สภาพแวดล้อมทั่วไป (Condition) เช่น สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล สภาพของภูมิภาค ภูมิอากาศ เป็นต้น

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้ เป็นการหาแนวทางในการที่จะปรับปรุงสินเชื่อที่มีปัญหาซึ่งการชำระหนี้ที่ผ่านมาไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดให้มีข้อยุติเพื่อให้กลับเป็นหนี้ปกติต่อไป ซึ่งในการดำเนินการแก้ไขหนี้ควรมีขั้นตอนดังนี้ (พันธ์ศักดิ์ สิวาวรรณกุลศิริ, 2531)

1. การจัดชั้นหนี้ เป็นการจัดชั้นหนี้ตามระยะเวลาที่ขาดการชำระหนี้คือ
 - หนี้กล่าวถึงเป็นพิเศษ หมายถึง หนี้ที่ขาดการชำระเงินต้น หรือดอกเบี้ยไม่เกิน 3 เดือน
 - หนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน หมายถึง หนี้ที่ขาดการชำระเงินต้นหรือ ดอกเบี้ย ตั้งแต่ 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน
 - หนี้จัดชั้นสงสัย หมายถึง หนี้ที่ขาดการชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ย ตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน
 - หนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ หมายถึง หนี้ที่ขาดการชำระเงินต้น หรือดอกเบี้ย ตั้งแต่ 12 เดือน เป็นต้นไป

2. การติดตามหนี้

2.1 การวางแผนการติดตามหนี้

- การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้
- การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- การพิจารณาแนวทางที่จะดำเนินการต่อไป
- การวางแผนแก้ไขฟื้นฟูธุรกิจ

2.2 การดำเนินการแก้ไขหนี้มีปัญหา

- การนัดและเยี่ยมชมกิจการลูกค้า
- การพิจารณานำเทคนิคต่างๆ เพื่อใช้ในการแก้ไขหนี้
- การใช้เทคนิคเจรจา แสวงหาข้อตกลงในการแก้ไขหนี้ร่วมกับลูกหนี้
- การนำเสนอรายงานการแก้ไขหนี้มีปัญหาต่อผู้บังคับบัญชา
- การพิจารณาและอนุมัติการแก้ไขหนี้มีปัญหา
- แจ้งผลการอนุมัติ

2.3 การติดตามผล

- การติดตามผลการปฏิบัติตามข้อตกลง
- การประเมินผลเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้แก่เกษตรกรและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (2541) รายละเอียดดังต่อไปนี้.-

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา (Troubled Debt Restructuring) หมายถึง การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้รายที่เข้าข่ายเป็นหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน หนี้สงสัย และหนี้สงสัยจะสูญ ตามเกณฑ์จัดชั้นของธนาคาร ซึ่งธนาคารอาจมีความสูญเสียเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้จากวิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยมีทั้งหมด 14 วิธี ดังนี้

1. การผ่อนชำระเงินต้นน้อยกว่าเงื่อนไขช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก cash flow ในปัจจุบันไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไขเดิม หากพิจารณาลดเงื่อนไขในการผ่อนชำระก็จะสามารถที่จะปฏิบัติได้

2. การชำระเฉพาะดอกเบี้ย โดยปลอดเงินต้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป็นการพิจารณาให้ผ่อนเฉพาะดอกเบี้ยใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากครบกำหนดก็จะสามารถผ่อนชำระได้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

3. การขยายระยะเวลาชำระเงินต้น เป็นการขยายระยะเวลาออกไปอีกระยะเวลาหนึ่ง เพราะปัจจุบันการผ่อนชำระได้เพียงดอกเบี้ยและเงินต้นบางส่วน หากยังมีการผ่อนชำระเท่าจำนวนเดิมก็จะไม่สามารถชำระหนี้เงินต้นคืนได้ จึงควรที่จะพิจารณาขยายระยะเวลาออกไประยะหนึ่ง
4. การผ่อนดอกเบี้ยค้างให้ทันกำหนดภายในระยะเวลาสั้น เป็นการกำหนดการผ่อนชำระดอกเบี้ยที่ค้างอยู่ภายในระยะเวลาอันสั้น ทั้งนี้เพื่อให้ลูกค้าสามารถที่จะชำระคืนเงินต้นได้เร็วขึ้น
5. การลดดอกเบี้ยค้างชำระ เป็นวิธีการที่จะพิจารณาลดดอกเบี้ยค้างไว้ในจำนวนหนึ่งหากลูกค้ามีการชำระหนี้คืนหมดทันที
6. การลดอัตราดอกเบี้ย เป็นการพิจารณาลดอัตราดอกเบี้ยให้เพื่อลดภาระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ในแต่ละเดือนและลูกค้าก็จะสามารถชำระหนี้คืนธนาคารได้โดยเร็ว
7. การลดเงินต้นบางส่วน เป็นการพิจารณาให้กับลูกค้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สามารถที่จะชำระหนี้คืนได้เช่น เป็นบุคคลที่ล้มละลาย หลักทรัพย์ค้ำประกันมีมูลค่าไม่คุ้มมูลหนี้ เป็นต้น
8. การให้กู้เพิ่ม เป็นการพิจารณาสินเชื่อใหม่ให้กับลูกหนี้เพื่อนำไปเสริมสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ และสามารถที่จะนำ cash flow กลับมาชำระหนี้เดิมและหนี้ใหม่ได้
9. การชำระเงินต้น ดั้งพักดอกเบี้ย เป็นกรณี que เห็นว่าลูกหนี้มีความจำเป็นที่จะขอชำระเงินต้นก่อนเนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นใหม่จากเงินต้นที่เหลือได้ หรืออาจเป็นเพราะหลักทรัพย์ที่เหลืออยู่มีมูลค่าไม่คุ้มมูลหนี้ จึงเห็นควรที่จะต้องรีบชำระเงินต้นก่อน และให้ชำระดอกเบี้ยค้างในภายหลัง
10. การโอนทรัพย์ชำระหนี้บางส่วน เป็นการโอนทรัพย์ประกันซึ่งมีสภาพคล่องสูงเพื่อชำระหนี้ไป ทั้งนี้อาจเนื่องจากไม่สามารถแบกรับหนี้ที่ค้างอยู่ได้หมดในขณะนี้ แต่สามารถที่ชำระหนี้ที่เหลือบางส่วนต่อไปได้
11. การแปลงหนี้เป็นทุน เป็นการแปลงภาระหนี้ที่ค้างชำระให้เป็นทุน โดยการให้ธนาคารเข้าร่วมทุนในกิจการของลูกหนี้ ซึ่งกิจการที่จะเข้าไปร่วมทุนต้องเป็นกิจการที่ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้และมีผลกำไรจากการดำเนินงาน
12. การยกเลิกสินเชื่อ โดยขอลดดอกเบี้ยบางส่วน พิจารณาลดดอกเบี้ยค้างบางส่วนให้กับลูกหนี้ในกรณีที่มีการชำระหนี้ให้หมดในครั้งเดียว
13. การยกเลิกสินเชื่อ โดยขอลดดอกเบี้ยและ/หรือลดเงินต้นบางส่วน เป็นการพิจารณาให้ในกรณีที่ลูกค้าไม่สามารถชำระคืนหนี้ได้ทั้งหมด หรือหลักทรัพย์ค้ำประกันมีมูลค่าไม่คุ้มหนี้ก็จะลดให้ทั้งเงินต้นหรือดอกเบี้ยค้างให้กับลูกหนี้

14. การโอนทรัพย์สินประกันชำระหนี้ พร้อมลดดอกเบี้ยและ/หรือเงินต้นบางส่วน เพื่อยกเลิกสินเชื่อ เป็นวิธีที่ลูกหนี้พร้อมที่จะโอนทรัพย์สินประกันชำระหนี้ทั้งนี้เพราะไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ซึ่งก็จะพิจารณาลดดอกเบี้ยหรือเงินต้นให้บางส่วน

2.3 ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ได้แยกการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษานโยบายการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์

วิธีการศึกษาใช้ ข้อมูลทุติยภูมิ จากคำสั่งของธนาคาร เอกสารและตำราในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่อำนวยความสะดวก ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มาใช้ในการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งจะได้อธิบายถึงนโยบายการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าวข้างต้น

2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการวิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของเกษตรกร

วิธีการศึกษาใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์โดยมีแบบสอบถาม ซึ่งปัจจุบันมีลูกหนี้ทั้งหมด 1,683 ราย โดยกำหนดขนาดของตัวอย่างจำนวน 200 ราย มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกแบบ Quota Sampling ตามเขตพื้นที่การอำนวยความสะดวกจำนวน 5 อำเภอ และแต่ละอำเภอก็ได้ใช้การเลือกแบบ Accidental Sampling ตามสัดส่วนของเกษตรกรในแต่ละอำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมือง 100 ราย
2. อำเภอเกาะคา 10 ราย
3. อำเภอห้างฉัตร 40 ราย
4. อำเภอแจ้ห่ม 40 ราย
5. อำเภองาว 10 ราย

โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

1. ระยะเวลาที่ขอขยายในการผ่อนชำระหนี้ (ระบุเป็นจำนวนปีที่ต้องการ)
2. จำนวนเงินต้นค้างที่ต้องการขอลดหย่อน (ระบุเป็นเปอร์เซ็นต์ของภาระเงินต้นค้างที่ต้องการขอลดหย่อน)
3. จำนวนดอกเบี้ยค้างที่ต้องการขอลดหย่อน (ระบุเป็นเปอร์เซ็นต์ของภาระดอกเบี้ยค้างที่ต้องการขอลดหย่อน)

4. ให้เกษตรกรเลือก วิธีการที่ธนาคารนำเสนอ

วิธีที่ 1 ชำระหนี้ภายใน 6 เดือน ชำระเงินต้น 100 % จะลดดอกเบี้ยให้ 100 %

วิธีที่ 2 ชำระหนี้ภายใน 12 เดือน ชำระเงินต้น 100 % จะลดดอกเบี้ยให้ 75 %

วิธีที่ 3 ชำระหนี้ภายใน 18 เดือน ชำระเงินต้น 100 % จะลดดอกเบี้ยให้ 25 %

จากข้อมูลที่ได้ในส่วนของการความต้องการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่แท้จริงของเกษตรกรและวิธีที่ธนาคารได้กำหนดให้ 3 วิธีดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์ว่าความต้องการวิธีการใดที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรและอยู่ในวิธีที่ธนาคารเสนอ ซึ่งผลที่ได้ก็จะเป็นแนวทางที่จะกำหนดเป็นวิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่เหมาะสมให้กับเกษตรกรต่อไป